

ВІДГУК
офіційного опонента про дисертацію
Кабацької Олени Володимирівни
«Система формування здоров'язбережувального освітнього середовища в
класичних університетах», представлену
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.07 – теорія та методика виховання

Як констатують науковці, уклад життя членів сучасного суспільства характеризує висока динамічність і напруженість, а також інтенсивне зростання інформаційного потоку, обсяг якого значно перевищує фізіологічні можливості людської істоти щодо її засвоєння. Така ситуація спричиняє відчуття членами суспільства суттєвих стресових перевантажень, що провокує появу в людей проблем зі здоров'ям.

Особливо гостро наявні сьогодні тенденції погіршення фізичного, психічного та соціального здоров'я особистості спостерігають у студентській спільноті, що провокує не лише зниження професійної готовності майбутніх фахівців, але й суттєве погіршення здоров'я населення загалом. У світлі викладеного проблема формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах є надзвичайно актуальною.

Нагальність проведення зазначеного дослідження Кабацької О.В. підсилена необхідністю розв'язання низки суперечностей, які автор цілком слушно виокремила на: рівні концептуалізації сучасної освіти, рівні визначення цілей вищої освіти, а також на рівні змісту й технологій освітнього процесу у ЗВО.

Дослідження проводилось у межах відповідної теми комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Підвищення ефективності навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх і вищих

навчальних закладах» (РК № 1-200199U004104). Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 1 від 26.02.2016 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології в Україні (протокол № 4 від 26.04.2016 р.).

Позитивно відзначимо, що дисертант глибоко й всебічно дослідила теоретико-методологічні засади наукового пізнання питань здоров'язбереження здобувачів освіти, переконливо довела власну позицію завдяки педагогічно грамотному обранню наукових підходів і використанню широкого арсеналу дослідницьких методів. У представленій дисертації коректно визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, які повністю узгоджені між собою. Науковий апарат відповідає вимогам до дисертаційних робіт і є достатнім для розв'язання окреслених завдань, усі його елементи обрано відповідно до чинних вимог.

Значний інтерес викликав також аналіз низки понять і категорій, пов'язаних із проблемою здоров'язбереження майбутніх фахівців, які навчаються у вищій школі й зокрема в класичних університетах. Розгляд цих понять і категорій є необхідним для дослідження обраного предмета наукових пошуку.

Достовірність результатів дослідження забезпечена опертям на наукову методологію, вихідні теоретичні положення й грамотно обраний понятійно-термінологічний апарат, багаторічне проведення наукових розвідок порушеної проблеми, використання комплексу взаємопов'язаних методів дослідження, адекватних його завданням, а також результати експериментальної перевірки сформульованої гіпотези, поєднання якісного та кількісного аналізу одержаних емпіричних даних.

Дисертація має чітку структуру й логіку викладення. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел до кожного розділу, загальних

висновків, додатків. Повний обсяг дисертації викладено на 533 сторінках, із них основного тексту – 365 сторінок. Робота містить 35 таблиць, 3 рисунків, 5 додатків. У списку використаних джерел подано 728 найменувань, зокрема 36 – іноземними мовами.

Зокрема, у вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, визначено його науковий апарат, представлено концепцію, наведено відомості про апробацію і впровадження основних положень дослідження. У першому розділі «Історико-педагогічні та методологічні засади дослідження проблеми створення здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах» висвітлено генезу ідеї здоров'язбереження, розкрито роль і значення здоров'язбереження здобувачів освіти класичних університетів, з'ясовано чинники посилення здоров'язбережувального освітнього середовища. У другому розділі «Сутнісно-феноменологічний аналіз здоров'язбережувального освітнього середовища класичного університету» визначено термінологічне поле дослідження, з'ясовано суть його провідних понять, розкрито їх змістове наповнення.

У третьому розділі «Теоретичне обґрунтування системи формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах» наведено розроблену й обґрунтовану систему, схарактеризовано суть і зміст її підсистем, презентовано науково-методичне забезпечення реалізації цієї системи. У четвертому розділі «Експериментальна перевірка ефективності системи формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах» висвітлено загальні питання підготовки й проведення педагогічного експерименту, проаналізовано його результати. Відзначимо оригінальний підхід дисертанта до проведення експерименту, який мав варіативний характер та не передбачав створення контрольних груп.

Розділи дисертації є завершеними за змістом та послідовно висвітлюють послідовність виконання поставлених завдань. У загальних висновках до дисертації наведено основні теоретичні та практичні результати дослідження.

Матеріали дисертації всебічно й повно викладено в опублікованих працях дисертанта.

Серед найбільш суттєвих наукових результатів проведеного дослідження визначимо такі:

- з опорою на обрані наукові підходи цілісно досліджено й розв'язано на методологічному рівні проблему формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах;
- науково обґрунтовано й доведено ефективність системи формування здоров'язбережувального освітнього середовища класичного університету;
- визначено педагогічні умови ефективного формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів університетської освіти;
- розроблено й експериментально перевірено науково-методичне забезпечення системи формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах;
- уточнено суть ключових понять («здоров'я», «здоров'язбереження», «здоровий спосіб життя»; «здоров'язбережувальне освітнє середовище»);
- з'ясовано зміст складників здоров'язбережувального середовища;
- виявлено параметри стану сформованості цього середовища;
- визначено сутність здоров'язбережувальної компетентності здобувачів та зміст її структурних компонентів;
- конкретизовано критерії та показники рівнів сформованості зазначеної компетенції;
- подальшого розвитку набули напрями, зміст, форми, методи й етапи формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах;
- розкрито уявлення про генезу ідеї здоров'язбереження як підґрунтя вдосконалення концептуальних основ формування здоров'язбережувального освітнього середовища класичного університету відповідно до сучасних

викликів.

Не викликає також сумніву висока наукова новизна результатів дослідження, яка полягає насамперед в тому, що дисертантом вперше розроблено, теоретично обґрунтовано й доведено ефективність системи формування здоров'язбережувального освітнього середовища класичного університету, яка містить чотири взаємопов'язані блоки: концептуально-цільовий, змістово-компонентний, технологічно-процесуальний та моніторингово-результативний. Автором також розроблено й експериментально перевірено науково-методичне забезпечення системи формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах.

Вагомою доробкою О. В. Кабацькою є визначення педагогічних умов ефективного формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів університетської освіти: забезпечення готовності професорсько-викладацького складу університету до формування здоров'язбережувального освітнього середовища; спонукання майбутніх фахівців до самовдосконалення вказаної компетентності; залучення здобувачів університетської освіти до проведення самомоніторингу її сформованості. Не викликає також заперечень авторське визначення суті здоров'язбережувального освітнього середовища як сукупності управлінських, організаційних та навчальних умов, спрямованих на формування, зміцнення та збереження фізичного, психологічного, соціального й духовного здоров'я та адаптацію здобувачів університетської освіти через використання комплексу психолого-педагогічних, соціально-педагогічних, валеологічних та медико-фізіологічних засобів і методів супроводження освітнього процесу, профілактики чинників ризику для здоров'я, організації комплексу поза аудиторних оздоровчо-профілактичних заходів.

Проведене дослідження також має практичне значення, що полягає в доведенні теоретичних положень і висновків дослідження до конкретних рекомендацій щодо формування здоров'язбережувального освітнього

середовища в класичних університетах, розробці й викладанні авторських спецкурсів («Історія становлення здоров'язбережувальної освіти», «Тренінги з актуальних проблем здоров'я», «Основи здорового способу життя та культура здоров'я», «Методика проведення виховної роботи з формування мотивації до здорового способу життя», «Здоров'язбережувальне освітнє середовище», «Валеологізація освітнього середовища» тощо); методичних рекомендацій для здобувачів університетської освіти.

Матеріали дослідження можуть бути використані керівниками й працівниками університетів, викладачами з метою вдосконалення здоров'язбережувального освітнього середовища та формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів університетської освіти, під час викладання різних навчальних дисциплін, розроблення нових спецкурсів та навчальних курсів, для організації поза аудиторної діяльності здоров'язбережувального характеру, а також здобувачами освіти під час написання магістерських робіт, створення науково-дослідницьких проєктів.

У процесі виконання дисертаційної роботи автор дотримувалась принципів академічної доброчесності. Автореферат дисертації ідентичний за змістом основним положенням самої роботи. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використовувалися. Результати роботи отримали ретельну належну апробацію на міжнародних, всеукраїнських конференціях та семінарах.

Як засвідчує текст дисертації, поставлені в ній мета й завдання досягнуті. Загалом позитивно оцінюючи проведені дослідження, зауважимо, що під час аналізу роботи виникли певні зауваження та пропозиції:

1. Через те, що дисертацію не відносимо до категорії історико-педагогічних досліджень, треба було скоротити обсяг матеріалу про генезу ідеї здоров'язбереження та докладніше висвітлити сучасний стан розробленості проблеми формування здоров'язбережувального середовища в класичних університетах.

2. Як зазначено в дисертації, під час формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів університетської освіти необхідно дотримуватися таких педагогічних умов: забезпечення готовності професорсько-викладацького складу університету до формування здоров'язбережувального середовища; спонукання майбутніх фахівців до самовдосконалення вказаної компетентності; залучення здобувачів університетської освіти до проведення само моніторингу сформованості в них цієї компетентності. На нашу думку, треба було більш обґрунтовано пояснити вибір цих умов.

3. Відповідно до сьомого завдання дисертації, автор розробила навчально-методичне забезпечення реалізації системи формування здоров'язбережувального середовища в класичних університетах. Варто було повніше розкрити, як саме реалізовувалось це забезпечення на практиці.

4. Вважаю, що дисертаційна робота набула б більшого прикладного значення, якби в ній значну увагу було приділено аналізу використання в процесі проведення експерименту сучасних інноваційних і, зокрема, комп'ютерних освітніх технологій.

5. Дисертація значно б виграла, якби би в ній повніше було представлено методичні рекомендації для учасників освітнього процесу щодо формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

Загалом дисертацію виконано на належному науково-методичному рівні, оформлено відповідно до державних стандартів і вимог Міністерства освіти і науки України.

Відтак, маємо всі підстави зробити висновок, що представлена дисертація має значну теоретичну та практичну цінність сформульованих положень і висновків для теорії та методики виховання, виконана на належному науковому рівні, оформлена відповідно до державних стандартів і вимог Міністерства освіти і науки України. Дисертаційна робота на тему «Система формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах» відповідає вимогам МОН України щодо докторських дисертацій, зокрема

